

Pressmeddelande 210922

Sex nya sorter i Grönt kulturarv®-sortiment 2022

Under varumärket Grönt kulturarv® säljs växter med en lång och väl dokumenterad odlingshistoria i Sverige. Sorterna har spårats upp vid Programmet för odlad mångfalds, Poms, inventeringar av äldre trädgårdsväxter och blivit utvalda att bevaras i Nationella genbanken vid Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp. Alla sorter som saluförs under varumärket Grönt kulturarv® har en odlingshistoria i Sverige som sträcker sig minst 60 år tillbaka i tiden, men de flesta är äldre än så. Växterna och deras namn berättar en historia, både om platsen de odlats på och människorna som odlat dem. Nu kan de återigen få plats i nutidens parker och trädgårdar.

De första Grönt kulturarv®-sorterna kom på marknaden 2013 och sortimentet har nu växt till att omfatta över hundra sorter av frukt, rosor, perenner, träd, prydnadslökar, köksväxter och krukväxter. Våren 2022 släpps även den första prydnadsbusken och de första tulpanerna under varumärket. Allt som allt lanseras sex nya sorter på marknaden nästa vår: två humle, en syren och inte mindre än tre olika tulpaner. Växterna stammar från hela landet, från Skåne till Norrbotten.

Presentation av de nya sorterna i Grönt kulturarv®-sortimentet:

Syren *Syringa vulgaris* 'Emilie Piper', Östergötland före 1920

Syrenen 'Emilie Piper' är en starkväxande och rikblommande syren med ursprung i det senare 1800-talets växtsortiment. Busken blommar med stora, luftiga klasar med enkla blommor som bildar ett attraktivt överhäng med vacker kontrast mellan ljusrosa blommor och mörkrosa knoppar. Höjd: 2-3 meter.

Löfstad slott ligger strax sydväst om Norrköping och är ett av Östergötlands mer betydande 1600-talsslott. Slottets sista ägare Emilie Piper (1857–1926), var mycket trädgårdsintresserad och satte under sin tid stark prägel på miljön närmast slottet. Här utvecklades en trädgård med omfattande planteringar och 1904 gav Emilie Piper i uppdrag åt trädgårdsarkitekten Rudolf Abelin att upprätta ett förslag till omgestaltning av hela Löfstad slotts parkanläggning. Förslaget genomfördes aldrig i sin helhet, men planerna kom att inspirera utformningen av borggården och områdena närmast slottet, och mycket tyder på att syrenerna utmed gången som förbinder borggården med parken är planterade efter Abelins planering.

Syrenen 'Emilie Piper' trivs bäst i näringsrik jord i sol-halvskugga.

Växtzon I-IV.

Humle *Humulus lupulus* 'Tväråsel', Norrbotten 1950-tal

Humlen 'Tväråsel' har sina rötter i Övre Tväråsel utanför Älvsbyn i Norrbotten och är därmed den nordligaste brukshumlen som samlats in för bevarande i Nationella genbanken. De prydsamma kottarna mognar relativt tidigt.

Sorten 'Tväråsel' insamlades 2015 efter att försöksstationen i Öjebyn efterlyst norrländsk humle. Donatorn Britta har berättat att humlen växer vid huset hennes morfar byggde som reträtthus på 1930-talet på Övre Tväråsel utanför Älvsbyn. Brittans mamma mindes att mormor Maria Eriksson

(född Carlsdotter 1866) gjorde svagdricka på humlen som sedan togs med ut till "slåttanna" i juli. Britta tror att humlen kan ha kommit till byn genom kronojägaren August Alexander Dahlberg från småländska Duvemåla som flyttade norrut på 1870-talet. Han introducerade även lärk till bygden.

Humle *Humulus lupulus* 'Böle', Västerbotten 1700-talet

Humlen 'Böle' stammar från Ön, idag en stadsdel i Umeå i Västerbotten. Sorten mognar tidigt och lämpar sig väl för odling i landets norra delar

Humleodlingen på Ön, idag en stadsdel i Umeå, går att spåra i historiska dokument genom 1700-talet. Den kvarväxande humlen hittades och samlades in vid ett skogsbyn mellan de platser där två av Öns gårdar varit belägna. I en specialjordebok från 1750 går att se hur gårdarna på Ön och i de angränsande socknarna vid tiden beskattades efter angivna humleskördar. Uppgifter om humleodlingar finns även på en skifteskarta för grannbyn Böle 1784. Humlen från Ön har spridits, sålts och odlats under sortnamnet 'Böle' av Sävar Fröplant och detta sortnamn behålls för den bevarade klonen.

Inga kemiska analyser är gjorda, men donatorn har utvärderat humlens egenskaper i en provbrygd som bedömd av en smakpanel med domare från ölmässan Nolia Beer. Aromen beskrevs då som angenäm med både örtiga, blommiga och jordiga toner samt inslag av apelsin/pomerans.

Tulpan *Tulipa gesneriana* 'Kersti', Skåne tidigt 1900-tal

Tulpanen 'Kersti' är en tulpan med rundade kalkblad som är ljusgula när de slår ut, men blir vitare under blomningen. Den 7 cm stora blomman har öga med ljusgula fläckar och gula ståndare. Doft av citrus. I Skåne blommar den i mitten av maj. Höjd ca 45 cm.

Tulpanen kommer från en gammal skånsk fyrhängad gård söder om Malmö. Donatorns morfar köpte gården 1893. Den blev aldrig skiftad utan ligger kvar i den gamla byn. Troligen anlades trädgården i samband med köpet eller åren därefter som en typisk skånsk trädgård med fyra kvarter omgiven av låga buxbomshäckar. Familjen sålde bland annat tulpaner, frukt och bär från gården på torget i Malmö runt förra sekelskiftet.

Tulpanen är uppkallad efter donatorns mormor Kersti, som flyttade dit i slutet av 1800-talet. Dottern Anna som föddes 1899 kommer ihåg tulpanen från sin barndom.

Sorten planteras på hösten i september/oktober och gödslas med benmjöl efter blomningen. Lökarna plockas upp och säras med några års mellanrum för fortsatt god blomning.

Sorten säljs av Linnevad Tulipa under en begränsad tid (22-29 september 2021). Håll utkik på Linnevad Tulpas webbsida för datum för försäljning hösten 2022.

Tulpan *Tulipa gesneriana* 'Skäret', Skåne 1930-talet

Från nordvästra Skåne kommer tulpanen 'Skäret' med kalkblad som är matt körsbärsfärgade på utsidan och korallfärgade med vita ränder på insidan. Den ca 6 cm stora blomman har gult öga med lila ståndare och i Skåne blommar den i mitten av maj. Höjd: ca 35 cm

År 1931 köpte donatorn Runes far huset där tulpanen odlats och året därpå föddes Rune som kommer ihåg tulpanen från sin barndom.

Sorten planteras på hösten i september - oktober och gödslas med benmjöl efter blomningen. Lökarna plockas upp och säras med några års mellanrum för fortsatt god blomning.

Sorten säljs av Linnevad Tulipa under en begränsad tid (22-29 september 2021). Håll utkik på Linnevad Tulipas webbsida för datum för försäljning hösten 2022.

Tulpan *Tulipa gesneriana* 'Tofta', Gotland före 1940

Tulpanen 'Tofta' har små, mörkt röda, i vissa ljusförhållanden nästan svarta blommor. Ögat på den 5 cm stora blomman är mörkt lila med mörkt lila ståndare. I Skåne blommar den i mitten/slutet av maj. Höjd: ca 30 cm

Tulpanen 'Tofta' kommer från en gård på Gotland, söder om Visby. Donatorns mamma kom till gården första gången 1940, som fästmo till sonen i huset, och såg då tulpanen i trädgården. Den påminner om de gamla sorterna 'Philippe Comines' och 'La Tulipe Noire', men är inte exakt samma.

Sorten planteras på hösten i september - oktober och gödslas med benmjöl efter blomningen. Lökarna plockas upp och säras med några års mellanrum för fortsatt god blomning.

Sorten säljs av Linnevad Tulipa under en begränsad tid (22-29 september 2021). Håll utkik på Linnevad Tulipas webbsida för datum för försäljning hösten 2022.

I samband med mässan Nordiska Trädgårdar i mars 2021 lanserades även äpplet RIBSTON ('Ribston Pippin) som Grönt kulturarv®. Mer information går att hitta på Grönt kulturarvs® webbsida: <https://www.slu.se/centrumbildningar-och-projekt/programmet-for-odlad-mangfald-pom/gront-kulturarv/gront-kulturarv-sortiment/gront-kulturarv-frukt-bar/ribston/>

Mer information om alla sorter finns att hämta på www.slu.se/pom/grontkulturarv .
Pressfoton finns att ladda ner på www.slu.se/pom/grontkulturarv/pressfoton.

Bakgrund

Varumärket Grönt kulturarv® har skapats för att göra det möjligt att lansera och saluföra odlingsvärt växtmaterial som samlats in genom Programmet för odlad mångfald, Pom. Pom är ett nationellt program för att bevara den genetiska mångfalden bland de odlade växterna. Pom samordnas från Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp, men är ett nätverk där flera olika organisationer och myndigheter ingår, till exempel friluftsmuseer, botaniska trädgårdar, Fritidsodlingens riksorganisation, Jordbruksverket och Riksantikvarieämbetet.

Mellan 2002 och 2010 genomförde Pom åtta olika landsomfattande inventeringar av äldre trädgårdsväxter, bland annat frukt, bär, krukväxter, perenner och rosor. Växterna som lanseras är sådana som inventerats av Pom och valts ut att bevaras i Nationella genbanken för vegetativt förökade trädgårdsväxter vid Sveriges lantbruksuniversitet i Alnarp. De första Grönt kulturarv®-sorterna kom på marknaden våren 2013. Nu finns ett nittiotal sorter i handeln. Sorterna finns till

försäljning i handelsträdgårdar och garden center. Varumärket Grönt kulturav® har tagits fram i samarbete med Elitplantstationen, E-planta ekonomisk förening och LRF Trädgård.

Kontaktpersoner

Om Grönt kulturav®:

Helena Persson, samordnare för Pom vid SLU. E-post helena.m.persson@slu.se

Robert Johansson, Elitplantstationen. E-post: robert.johansson@elitplantstationen.se

Syrenen 'Emelie Piper': Helena Persson, samordnare för Pom vid SLU. E-post

helena.m.persson@slu.se

Humlen 'Böle' och 'Tväråsel':

Erik de Vahl, genbankskurator vid Nationella genbanken med ansvar för fleråriga köksväxter. E-post

erik.de.vahl@slu.se

Johan Appelblad, Sävar Fröplant. Telefon: 070-2009391

Tulpanerna 'Kersti', 'Skäret' och 'Tofta':

Karin Persson, genbankskurator på Nationella genbanken med ansvar för lök- och knölväxter. E-post:

karin.persson@slu.se

Carl Kristoffersson, Linnevad Tulipa. E-post: linnevad@gmail.com